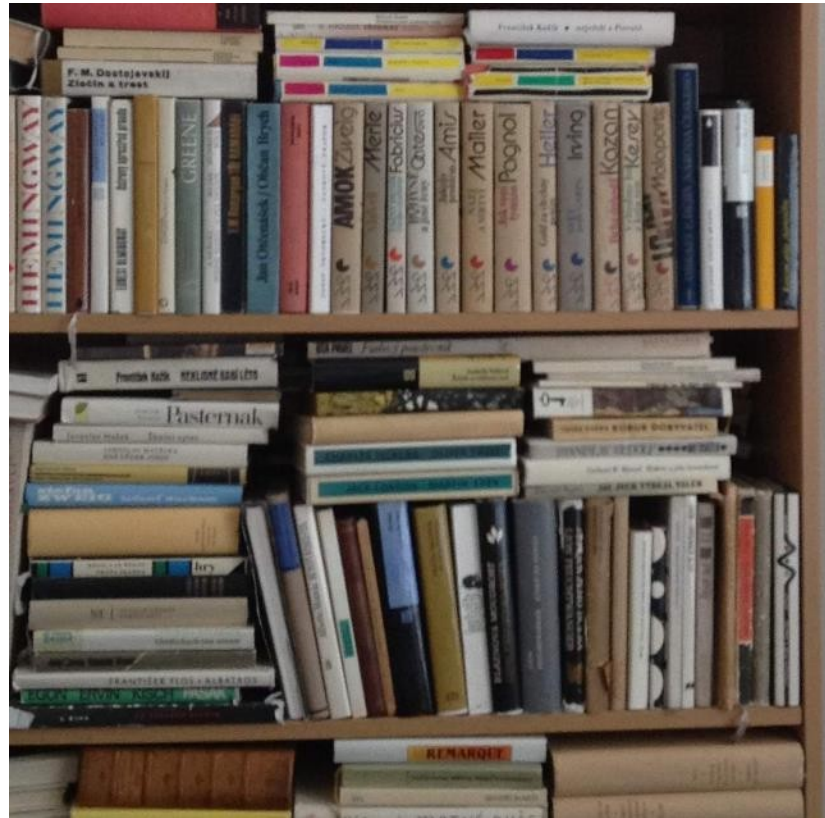

Knihovna a její fond

Co je nejdůležitější v každé knihovně?

Co je nejdůležitější v každé knihovně?

- Knihy

Co je nejdůležitější v každé knihovně?

- Knihy
- Knihovník

Co je nejdůležitější v každé knihovně?

- Knihy
 - Knihovník
 - Čtenář
-
- SPOKOJENÝ ČTENÁŘ

Proč do knihovny čtenář přichází?

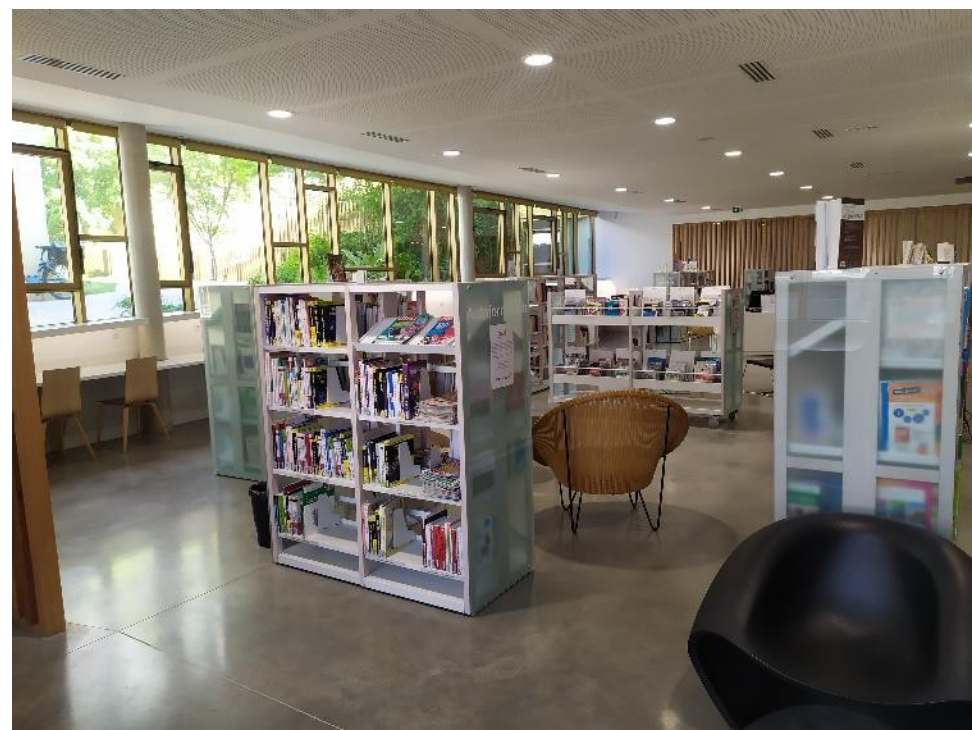
- Pro informace?
- Pro knihu? Jakou?
- Do prostředí, kde se cítí dobře
 - sám
 - s ostatními
 - s knihovníkem
- Zajímavé akce v knihovně

Knihovní fond

- Co čtenář chce?
- Knihy zajímavé – akvizice
- Knihy, které potřebuje
- Stav knih
- Knihovna by měla umět knihy nabídnout

Nákup knihovního fondu

- **Žádná** knihovna nemá dostatek **prostoru, financí** na nákup fondu a ani **času** na jejich zpracování
- **Peníze** na prvním místě:
- úložný prostor
 - nové regály, čištění fondu, přeplněné police
 - staré neaktuální informace, opotřebované/špinavé knihy
- on-line katalog
 - velké množství dat = vyšší poplatky
 - nespokojený čtenář – dlouhé vyhledávání
 - vyhledané informace nemusí dát správnou aktuální odpověď
- údržba a opravy starého fondu
 - Vyplatí se to? Budou se opravené knihy půjčovat?

Co tedy s tím?

- prostor knihovny by neměl být doplňován dalšími regály
= uchování otevřeného a přátelského prostoru
- prostor pro stoly, židle, pohovky...
= znak dobré komunitní knihovny
- knihovní regály by měly být zaplněny max. na 75 %
- s přiměřeným množstvím dokumentům dochází i k úspoře času zaměstnanců
 - údržba starého fondu, stěhování, posunování a přesouvání do skladišť, změna lokací...
- katalog knihovny není přeplněn záznamy dokumentů, o které není zájem...

Otázky pro knihovníka:

- Bude kniha žádaná i v dalších letech?
- Mají čtenáři zájem o poškozené a znečištěné knihy?
- Budou děti číst literaturu, kterou jsme si četli my?
- Jak dlouho bude zájem o „žhavé“ tituly?
- Umíme nabídnout i jiné služby?
 - MVS, regionální fondy, e-knihy...
- Má smysl opravovat knihu?

...

Aktuálnost obsahu

- knihy a dokumenty mají být **aktuální**, poskytující **spolehlivá data**
- rychle stárnoucí informace:
 - právní dokumenty
 - lékařská literatura
 - cestopisná literatura
 - politika
 - technologie, počítačová literatura
 - astronomie...
- Knihovna ztrácí **důvěryhodnost** – neposkytuje relevantní informace.

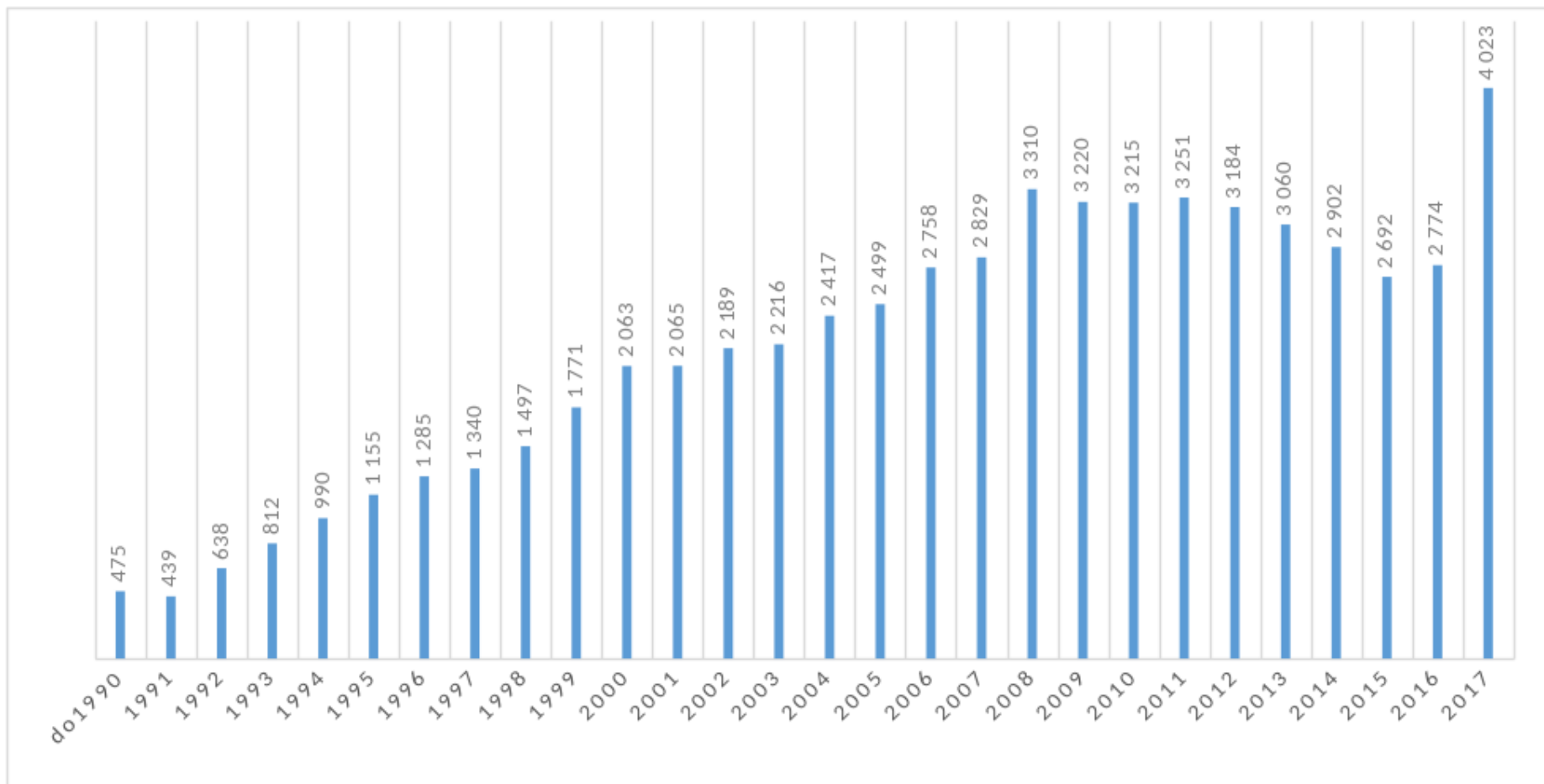

Půjčování nové a starší literatury

•2017

- analýza vypůjčených děl podle roku jejich vydání
- z celkového počtu vypůjčených děl (61 069 různých titulů) bylo 52 % vydáno v posledních deseti letech. Pouze 48 % titulů připadlo na knihy vydané před 11 až 28 lety
- největší počet děl vypůjčených v roce 2017 tvořila díla vydaná v letech 2017 až 2008, kdy se počet vypůjčených titulů pohyboval nad hodnotou tři tisíce titulů vydaných v určitém roce.
- přibližně po osmi až deseti letech zájem o starší tituly téměř rovnoměrně lineárně klesá a u roku 1990 je možné zaznamenat pouze 475 titulů, které byly v roce 2017 ve sledovaných knihovnách půjčeny alespoň jedenkrát

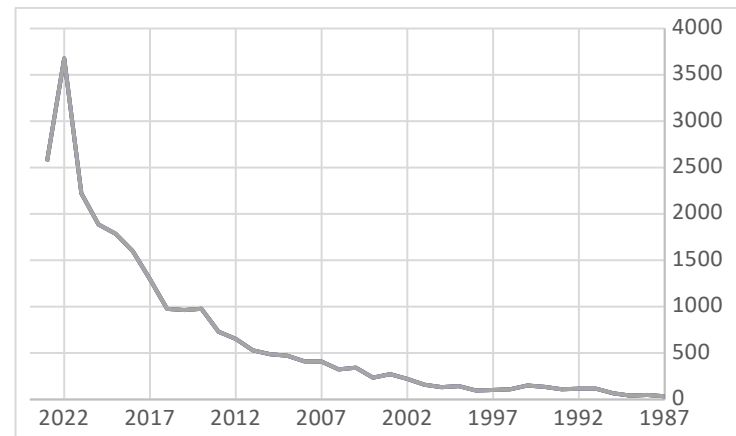
2017

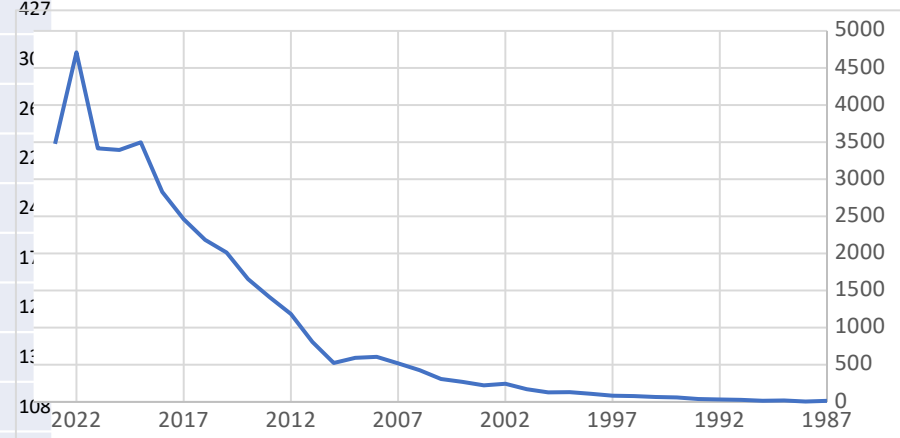
Půjčování nové a starší literatury

- vliv stáří vydaných knih při sledování počtu výpůjček:
- **plných 76 % výpůjček bylo realizováno z titulů vydaných v posledních deseti letech**
- Tituly se starším vročením se na počtu výpůjček podílely pouze 24 %. Při podrobnějším pohledu zjišťujeme, že největší počet výpůjček (405 tisíc) byl uskutečněn z titulů získaných **v druhém roce po vydání knihy.**
- Z tohoto hlediska můžeme pozorovat postupný vzestup zájmu o tituly vydané v běžném roce, v následujícím roce po vydání dosáhne objem vypůjčených titulů určitého vrcholu a potom následuje postupný pokles
- O knihy vydané v roce 1990 byl po dvaceti osmi letech více než 66krát nižší zájem než o tituly vydané v roce 2016

ROK VYD.	VÝPŮJČKY	ROK VYD.	VÝPŮJČKY
2023	2567	2023	3477
2022	3677	2022	4709
2021	2221	2021	3416
2020	1886	2020	3394
2019	1786	2019	3498
2018	1598	2018	2830
2017	1295	2017	2461
2016	976	2016	2184
2015	963	2015	2012
2014	977	2014	1654
2013	730	2013	1412
2012	652	2012	1184
2011	529	2011	808
2010	487	2010	524
2009	471	2009	593
2008	411	2008	606
2007	408	2007	519
2006	323	2006	427
2005	343	2005	300
2004	235	2004	260
2003	272	2003	270
2002	221	2002	240
2001	158	2001	170
2000	132	2000	120
1999	143	1999	130
1998	96	1998	108
1997	102	1997	83

2 pobočky JVK

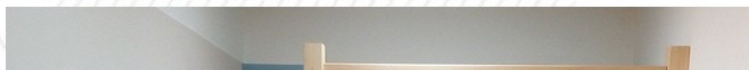

Knihovny v obci do 10 tisíc obyvatel

Knihovny nejsou jen půjčovnami knih, ale velmi často místem, které poskytuje zázemí pro setkávání, pořádání kulturních a vzdělávacích akcí. Jsou aktivním středem komunitního života v obci. Inspirujte se zdařilými příklady rekonstruovaných prostor.

Městská knihovna v Broumově

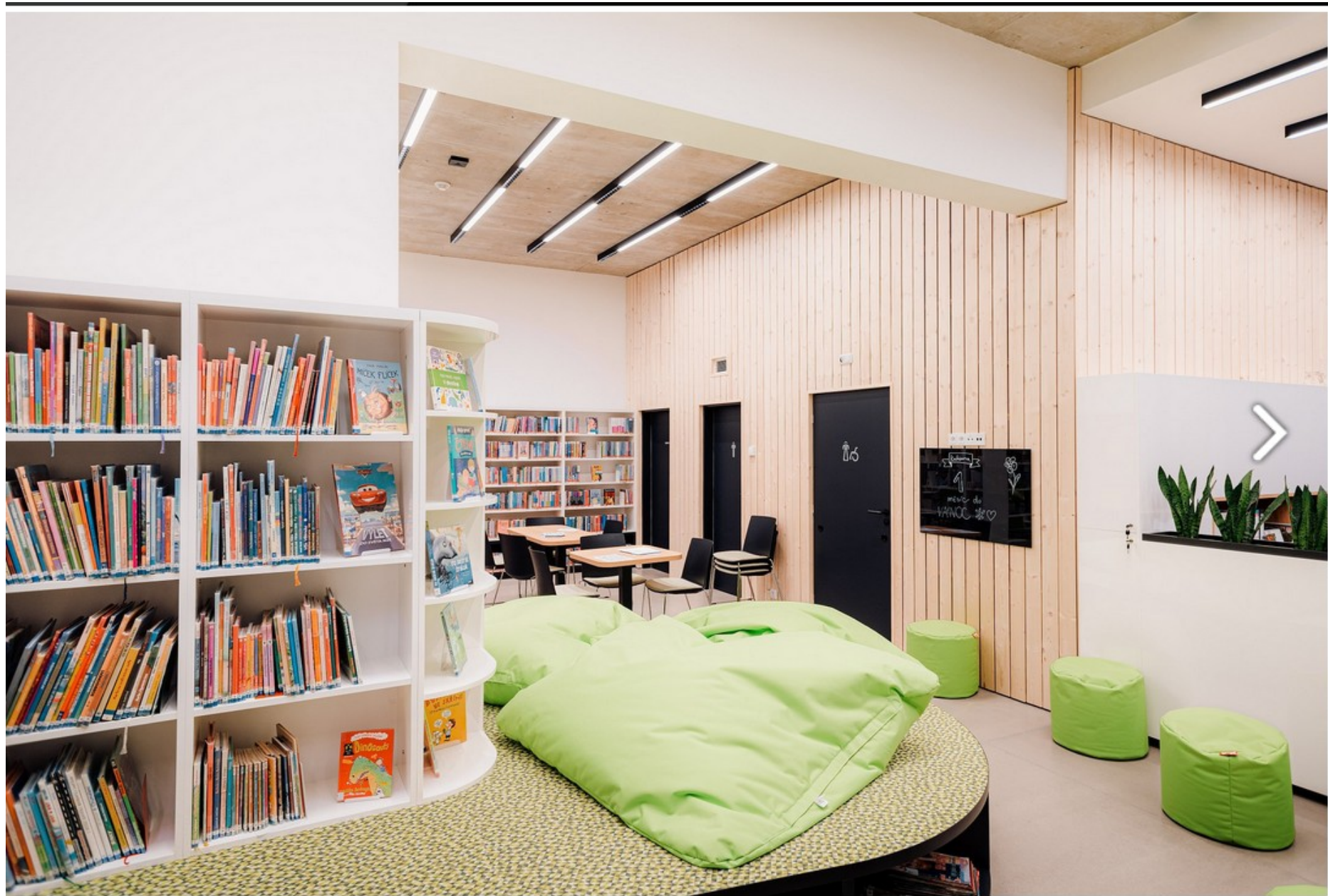

Počet obyvatel: 7 491

Co ještě pomůže?

Standardy Ministerstva kultury ČR

Standard pro dobrou knihovnu

Metodický pokyn Ministerstva kultury
k vymezení standardu veřejných
knihovnických a informačních služeb
poskytovaných knihovnami zřizovanými
a/nebo provozovanými obcemi
a kraji na území České republiky

Služby knihoven knihovnám

Krajské programy regionálních
funkcí na podporu knihoven

MINISTERSTVO
KULTURY

Standard pro dobrý knihovní fond

Metodický pokyn Ministerstva kultury
k vymezení standardu doplňování
a aktualizace knihovního fondu pro knihovny
zřizované a/nebo provozované obcemi
a kraji na území České republiky

MINISTERSTVO
KULTURY

Článek 6 – Rozsah a obsah fondu

- rozsah vychází z počtu obsluhované populace
 - velikost fondu není **kritériem** kvality
 - důležité je uspokojování potřeb místní komunity
 - spolupráce v rámci RF a v širším kontextu
 - **menší a vysoce kvalitní fond je využíván více než fond rozsáhlý**
- IFLA
 - celkový KF – počet 2-3 knihovního jednotky na obyvatele

KNIHY - POBOČKA 1

--beletrie

Pocet titulu knih (AMG) Beletrie na pobocce: 15358
Pocet vypujcek knih (AMG) Beletrie: 25132
Prumerny pocet vypujcek vseh titulu Beletrie: 1,6
Prumerny pocet vypujcek PUJCOVANYCH titulu Beletrie: 2,9
Pocet titulu vypujcenyh knih (AMG): 8604
Ze vseh titulu Beletrie pobocky (AMG): 56,0%

--naucna

Pocet titulu knih (AMG) Naucne na pobocce: 5982
Pocet vypujcek knih (AMG) Naucne: 3099
Prumerny pocet vypujcek vseh titulu Naucne: 0,5
Prumerny pocet vypujcek PUJCOVANYCH titulu Naucne: 1,9
Pocet titulu vypujcenyh knih (AMG): 1649
Ze vseh titulu pobocky (AMG): 27,6%

KNIHY - POBOČKA 2

--beletrie

Pocet titulu knih (AMG) Beletrie na pobocce: 10927
Pocet vypujcek knih (AMG) Beletrie: 37997
Prumerny pocet vypujcek vseh titulu Beletrie: 3,5
Prumerny pocet vypujcek PUJCOVANYCH titulu Beletrie: 3,8
Pocet titulu vypujcenyh knih (AMG): 10013
Ze vseh titulu Beletrie pobocky (AMG): 91,6%

--naucna

Pocet titulu knih (AMG) Naucne na pobocce: 3824
Pocet vypujcek knih (AMG) Naucne: 6033
Prumerny pocet vypujcek vseh titulu Naucne: 1,6
Prumerny pocet vypujcek PUJCOVANYCH titulu Naucne: 2,6
Pocet titulu vypujcenyh knih (AMG): 2298
Ze vseh titulu pobocky (AMG): 60,1%

Článek 7 – Základní součásti fondu

- základní fond – 60 – 70 %
- aktuální fond – 30 – 40 %
- výměnný fond
 - může být součástí základního i aktuálního fondu
- knihovní fondy mají být průběžně aktualizovány tak, aby zahrnovaly nejen „zlatý fond,“ ale také aktuální literaturu a regionální dokumenty

Článek 7 – Základní součásti fondu

ZÁKLADNÍ FOND:

- **beletrie**
 - nejlepší a nejvýznamnější z české i světové literatury
- **naučná literatura**
 - vazba se získáváním odborných informací na internetu
- **regionální literatura**
 - trvalé uchování
- **další druhy dokumentů**

AKTUÁLNÍ FOND:

- nejnovější přírůstky beletrie, naučné literatury a dalších médií cca **za posledních 5 let**
- pokud se nestane částí základního fondu, prověří se zájem o tuto literaturu, případně se vyřadí

Základní součásti fondu

Výměnný fond (dotace na výkon RF)

- **podpůrná** část knihovního fondu
- nejnovější literatura, je dodávána do obsluhovaných knihoven
- majetek knihoven pověřených výkonem RF
- Dotace Jihočeského kraje

Článek 9 – Aktualizace a vyřazování knihovního fondu

- zásada – rozsah KF v optimálních mezích a udržovat rovnováhu mezi nakoupenými a vyřazenými dokumenty
- **každoročně vyřadit cca 5 % knih** (Německo – 15-25%)
- **kritéria**
 - minimální nebo žádné využití
 - nadbytečná duplicita nebo multiplicita
 - opotřebovanost, poškození
 - obsahová zastaralost, bezvýznamnost
 - dokument neodpovídá profilu knihovny
- elektronická konference AKVIZICE

Článek 10 – Hodnocení využití knihovního fondu

- 1x ročně, po shromáždění statistických dat
- indikátory:
 - **obrat knihovního fondu** – kolikrát se kniha půjčila?
 - stupeň **aktivace knihovního fondu** - kolik % dokumentů (titulově) se půjčilo v daném roce?

Obrat knihovního fondu

- Zjišťujeme, kolikrát byla každá knihovní jednotka za rok v průměru vypůjčena
- čím intenzivněji je fond využíván, tím je hodnota vyšší
- **výpočet:** počet výpůjček/knihovní fond
 - nezapočítá periodika
 - započteme prezenční výpůjčky a prolongace
 - ideální hodnota 2 - 3

Obrat knihovního fondu- výsledky

- **výpočet:** počet výpůjček/knihovní fond
- příliš nízké číslo (méně než 2) = máme "mrtvý" fond
= vyřazujeme
- příliš vysoké číslo (více než 3) = máme málo knih
(nemáme dost prostoru, proto vyřazujeme)

Příklad výpočtu:

Stav fondu k 31.12. 3 875

Počet výpůjček za rok 6 212

Obrat $6\,212 / 3\,875 = 1,6$

Článek 10 – Hodnocení využití knihovního fondu

- 1x ročně, po shromáždění statistických dat
- indikátory:
 - **obrat knihovního fondu** – kolikrát se kniha půjčila?
 - stupeň **aktivace knihovního fondu** - kolik % dokumentů se půjčilo v daném roce?

Aktivace knihovního fondu

- zjišťujeme, kolik **procent** dokumentů bylo využito v daném roce, tzv. titulové výpůjčky
 - nezahrnujeme periodika, výměnné fondy
- $\text{půjčené knihovní jednotky} / \text{celkový fond} * 100 = \%$
- ideální hodnota: 90 %

Př.

- stav fondu k 31.12. 3 875
- počet půjč. jednotek 2 916
- Aktivace $2\,916 / 3\,875 \times 100 = 75,25 \%$

A co dary?

- dary do knihoven (zákon č. 586/1992 Sb. Zákon o daních z příjmu)
- knihovna **má právo odmítnout** dary nebo je využít jinak
- **druhá šance pro knihy**
Knihobudky, Knihy do vlaku, do nízkoprahových center, hracích koutků, do čekáren lékařů apod.

Budoucnost knihoven

- Internet, Google, digitalizace..
- Umělá inteligence
- Změna školského systému
- Co knihovny?
- Komunitní role, místo setkávání

MÍSTO

Shrnutí

Shrnutí

- Čtenář se v knihovně musí cítit dobře – dostatek prostoru nejen pro fond, ale i jen pro posezení, studium, další aktivity
- Knihovní fond budujeme (a propagujeme) účelně
 - základní a aktuální fond (60+40%)
 - pomůžte: Obrat fondu, Aktivace fondu, výstupy z knihovního systému
 - VYŘAZOVAT! 5%
- Čtenář (většinou) vyžaduje knihy nové - viz průzkumy
 - A vždy chce knihy v dobrém stavu, čisté!
 - Jiné možnosti, jak získat titul (MVS, výměnný fond, e-knihy...)
- Změna funkce knihovny – komunitní místo

